

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов дисертације: Ирационална уверења и регулација емоција код особа са несигурним стиловима афективног везивања

Кандидат: Мр Сандра Чачић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију 25. 06.2012. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Др Весна Гаврилов-Јерковић, ванредни професор за научну област Психологија, изабрана у звање 28.05.2009. Филозофски факултет у Новом Саду. Ментор. Др Ивана Михаић, доцент за научну област Психологија, изабрана у звање 25.03.2011. године, Филозофски факултет у Новом Саду. Др Татјана Стефановић-Станојевић, ванредни професор за научну област Психологија, изабран у звање 2009. године, Филозофски факултет у Нишу.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Сандра (Миле) Чачић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 26. 01. 1974., Fairfield, Аустралија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, студијски програм за психологију, дипломирани психолог</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија Пријављена докторска дисертација у децембру 2009. на Одсеку за психологију Филозофског факултета у Новом Саду.</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Магистарски рад из области клиничке психологије под насловом: "Афективно везивање делинквената", одбрањен 3. 07. 2009. године.</p>
<p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Психологија</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Ирационална уверења и регулација емоција код особа са несигурним стиловима афективног везивања
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл. Дисертација има 220 страна, садржи 7 поглавља, 11 графикона, 55 табела, 131 референцу и 2 прилога.</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријски део (11-108 стр). Теоријски део садржи 2 поглавља: Поглавља дисертације су: Основне поставке теорије афективног везивања (у коме су приказани историја и дефиниција

феномена афективног везивања, различити приступи афективном везивању, конструкти значајни за разумевање везивања као што је унутршњи радни модел и обрасци везивања, са посебним нагласком на Модел стилова афективног везивања Ким Бартоломју. У овом поглављу приказане су и клиничке импликације афективног везивања на развој психопатологије као и резултати истраживања афективног везивања код особа које пате од менталних поремећаја); Регулаторна функција унутрашњег радног модела (у овом поглављу приказана је регулаторна функција система афективног везивања на когницију, регулацију емоција и понашање особе, потом је дат систематски приказ дефиниција и различитих стратегија регулације емоција, као и преглед истраживања у овој области психологије).

- Методолошки део (109-191) у којем су садржане следеће целине: проблем и циљеви истраживања, варијабле, узорак, поступак прикупљања података, нацрт и инструменти, поступак обраде података, резултати истраживања, дискусија о теоријској и практичној вредности резултата истраживања и закључци истраживања.
- Референце (192-201) са 131 библиографских јединица. Већина наведених радова спада у новије изворе (млађе од 10 година) и већина је на енглеском језику.
- Прилози (202-220) који садрже инструменте и делове статистичке обраде резултата истраживања.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација је посвећена испитивању когнитивно-афективних регулационих психолошких механизма код особа које припадају несигурним стиливима афективног везивања. Као репрезенти когнитивно-афективних механизма испитивана су општа уверења, анксиозне мисли и стратегије регулације емоција код особа из различитих стилова афективног везивања. Као прототип раног афективног везивања испитивна је партнерска афективна везаност одраслих особа.

У теоријском делу, у првом поглављу, кандидаткиња се осврнула на увођење феномена афективног везивања на психолошку сцену, потом на импликације Болбијеве теорије и концепт унутрашњег радног модела. Кандидаткиња указује на основну импликацију теорије афективног везивања о значају искуства ране релације, која кроз поновљене интеракције са особом која се о детету стара временом постаје интернализовани регулаторни механизам који генерално утиче не само на односе са другима већ на све области функционисања особе. Резултати наведених истраживања указују да различито искуство афективног везивања доводи до различитог квалитета везаности који се током живота особе одржава готово непромењен. Резултате истраживања афективног везивања код особа које пате од неког менталног поремећаја генерално указују на већу затупљеност несигурног афективног везивања, у односу на већу заступљеност сигурне везаности, а значајно нижу заступљеност код неклиничке популације, а што сугерише да несигурна везаност представља фактор ризика од различитих проблема у личном функционисању.

У другом поглављу теоријског дела кандидаткиња се бави регулаторним психолошким механизмима и то прво из угла система афективног везивања у складу са истраживањима Микулинцера и сарадника. Као основне стратегије регулације система афективног везивања кандидаткиња наводи стратегије сигурне базе, потом хиперактивација и деактивација система везности. Кандидаткиња у теоријском делу повезује стратегије регулације система афективног везивања са стратегијама регулације емоција, којим регулацију ставља у један шири животни контекст не искључујући и система афективне везаности. На један систематичан начин су приказане различите дефиниције регулације емоција, потом су приказани различити модели настанка емоција и као и стратегије регулације емоција. Резултати истраживања у области регулације емоција указују да особа користи различите стратегије регулације које у мањој или већој мери могу бити функционалне или нефункционалне. Резултати доследно иду у прилог закључку да особе које пате од неког менталног поремећаја користе мање функционалне стратегије регулације емоција, које само појачавају њихову узнемиреност и одржавају клиничке

симптоме (нпр. супресија, катастрофирање, руминација).

Кандидаткиња на крају теоријског излагања наводи малобројне резултате о коришћењу нефункционалних стратегија регулације емоција код особа из несигурних стилова везивања, указујући на потребу за темељнијим испитивањем различитих регулаторних механизма у основи различитих стилова афективног везивања, којима би особа могла да одржава квалитет везаности релативно трајним и непроменљивим током живота.

У емпиријском делу дисертације, приказано је истраживање које је по типу неекспериментално, а нацрт је корелациони. Истраживање је спроведено на у Сомбору, на узорку од 373 одрасле особе и то 221 испитаника из неклиничке популације и 142 испитанка са депресивним или анксиозним поремећајем, из клиничке популације, а који су се у тренутку истраживања налазили на третману у дому здравља или у дневној болници. Одговор на истраживачка питања се примарно односио на одрасле испитанике из неклиничке популације, док је клиничка популација служила за валидацију модела истраживања. Истраживање је имало три циља. Основни циљ истраживања се односио на идентификацију ирационалних уверења, анксиозних мисли и стратегија регулације емоција код особа које су несигурно афективно везане. Секундарни циљ се односио на идентификовање психолошких механизма преко којих се остварује веза између димензија афективног везивања и депресије/анксиозности као мера психопатолошког стања. Терцијални циљ је био идентификовање ирационалних уверења, анксиозних мисли и стратегија регулације емоција код различитих стилова везивања као фактора вулнерабилности односно протективности од развоја психопатологије. У истраживању су проверене и психометријске карактеристике оних страних инструмената који су се на нашој популацији при пут примењивали. Приказани су добијени резултати који су анализирани и дискутовани у односу на циљеве истраживања, по варијаблама које су груписане у дескриптивне, групишуће, демографске и контролне. На крају поглавља дискутовани су резултати, као и предности и недостаци истраживања, дат је завршни осврт и закључак, са препорукама за практичну примену налаза.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Чачић, С. (2003). Значај припремног периода при смештају страих лица у домове. *Социјална мисао*, 37, 139-142.

Чачић, С.; Гаврилов-Јерковић, В. (2010). Карактеристике афективног везивања код делинквентне популације адолесцената. 58. Научно-стручни скуп психолога Србије – Сабор психолога, Здравство – Здрав појединац, Књига резимеа.

Чачић, С.; Бељански, М. (2012). Рад са младима којима је изречена васпитна мера Појачаног надзора органа стрателства. *Социјална мисао*, 74, 128-142.

Чачић, С.; Гаврилов-Јерковић (2012). Медијације у релацији димензије афективног везивања-патологија, прихваћен резиме за VIII Дане примењене психологије, Ниш.

Лакобрија-Савић, С.; Чачић, С. (2012). Дискриминативна способност модела адаптације личности у психотерапијском третману пацијената различитих дијагностичких категорија. Рад прихваћен за објављивање у часопису *Психијатрија данас*.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Добијени резултати дисертације су потврдили већину претпоставки од којих се кренуло. Резултати изложени у односу на циљеве истраживања су следећи:

Сигурно везани испитаници у стресним ситуацијама ретко користе руминацију, катастрофирање и самоокривљивање и нису претерано забринуте за своје социјално функционисање, здравље, као и за чињеницу што брину када су забринуте, већ као основни механизам регулације емоција користе позитивно рефокусирање, односно у стресној ситуацији усмерени су на позитивне ствари и нису преплављени оним што се тренутно дешава. Супротно њима, несигурно везани испитаници имају тенденцију да када се нешто догоди, учестало размишљају о негативним осећањима и оном што се догодило, да за негативна дешавања окривљују себе, потом имају мисли које се односе на катастрофичност онога што се догодило по њихово функционисање, ретко се у стресним ситуацијама усмеравају на позитивне ствари и претерано су забринуте за готово све аспекте функционисања.

Резултати који се односе на медијацију генерално указују да веза између афективног везивања и патолошких стања није директна, већ се остварује преко когнитивно-афективних регулаторних механизма. Специфично, рационална уверења, здравствена забринутост и катастрофирање као стратегија регулације емоција имају медијаторску улогу у успостављању релације између димензије афективног везивања- избегавања и депресивног стања. Повезаност димензије анксиозности и стања депресивности се успоставља преко три медијатора: здравствена забринутост, рефокусирање и катастрофирање. Медијација је потпуна. Здравствена забринутост, супресија и катастрофирање посредују у вези између неразрешене породичне трауматизације и депресије, али је реч о парцијалној медијацији. Резултати указују да само мета забринутост остварује значајну и то парцијалну медијацију у успостављању повезаности између димензије избегавања и анксиозности као психопатолошког стања. Стратегија регулације емоција позитивно рефокусирање (негативна веза) остварује значајну потпуну медијацију у релацији анксиозности као димензије везивања и анксиозности као психопатолошког стања, као и између неразрешене породичне трауматизације и анксиозног стања.

Резултати која се односе на регулаторне механизме код испитаника истог стила везивања, а различите групе (клиничка-неклиничка), односно на вулнерабилне/протективне факторе су следећи: За сигурно везане испитанике из клиничке групе, карактеристично је да чешће користе руминацију, самоокривљивање и катастрофирање, да имају већи број ирационалних уверења, да на све три скале

анксиозних мисли постижу више скорове (забринути у социјалним ситуацијама, за своје здравље, забринути због тога што брину), те да адаптивне стратегије регулације емоција корекцију и рефокусирање ређе користе у поређењу са сигурно везаним испитаницима из неклиничке групе. Испитаници клиничке групе, а из бојажљивог стила везаности, су забринути за своје социјално, здравствено функционисање, као и због тога што имају анксиозне мисли, чешће користе маладаптивне стратегије супресију и самоокривљавање, а ређе адаптивне, односно рефокусирање и стављане у перспективу, у поређењу са бојажљивим испитаницима неклиничке групе. За преокупирано везане испитанике клиничке групе карактеристична је висока забринутост особе за здравље и за то што се генерално брине, присуство великог броја ирационалних уверења и малог броја рационалних уверења, тенденција да се у сусрету са стресним догађајем наглашавају катастрофичне последице дешавања по особу и њен живот, као и често коришћење супресије емоција. Присутна је и анксиозност која је везана за социјалне ситуације, као и изостанак сагледавања негативног животног догађаја из позитивне перспективе по лични развој особе. За неклиничку групу преокупираних испитаника су карактеристични ниски резултати на свим маладаптивним стратегијама регулације емоција, на скалама анксиозних мисли и ирационалних уверења. Испитаници из одбацујућег стила везивања, а који припадају клиничкој групи, имају већи број ирационалних уверења, забринутији су за здравље и социјално функционисање, користе претежно супресију, руминацију и самоокривљавање, док ретко користе стратегије као што су рефокусирање, корекција и стављање у перспективу, у поређењу са одбацујуће везанима из неклиничке популације.

Комисија закључује да је истраживање спроведено у складу са стандардима психолошких истраживања, на репрезентативном узорку адекватне величине, да су варијабле адекватно операционализоване, да је примењена одговарајућа статистичка обрада и да су резултати адекватно интерпретирани, тако да су добијени резултати научно валидни и уверљиви. Додатна вредност дисертације је то што се на основу добијених резултата могу дефинисати практичне смернице за планирање третмана са особама из клиничке популације, као и планирање програма превенције за неклиничку популацију, како би се предупредио развој патологије и оснажили функционални механизми адаптације.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су приказани прегледно и исцрпно уз помоћ одговарајућег броја табела и уз опсежна и комплексна тумачења. Наведена литература је веома обимна, савремена и уско везана за истраживачку проблематику. Обрађена тема дисертације је и теоријски и практично значајна, а посебан значај је у интеграцији знања и резултата истраживања из области афективног везивања и области регулације емоција у једну нову, иновативну теориску целину из које произилазе и практичне импликације за организовање превентивних програма и тераписких модела у раду са различитим популацијама несигурно везаних особа.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.
2. Дисертација садржи све битне елементе и у оквиру теоријског и у оквиру емпиријског дела. Део о резултатима и исцрпност прилога омогућавају проверу и поновљивост.
3. Дисертација је оригиналан допринос науци првенствено због теоријског и практичног значаја истраживачких питања на које одговара. Допринос науци огледа се и у чињеници да ово истраживање нуди доказе за афирмацију регулаторне функције образаца афективног везивања и валидности једног утицајног теоријског и практичног модела афективне везности. Значајан допринос се огледа и у провери психометријских карактеристика мерних инструмената на нашој популацији чиме се проширује асортиман истраживачких алатки у области клиничке психологије.
4. Дисертација нема недостатака

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Весна Гаврилов-Јерковић, ванредни професор,
Филозофски факултет Нови Сад

Др Ивана Михаић, доцент,
Филозофски факултет Нови Сад

Др Татјана Стефановић-Станојевић, ванредни професор,
Филозофски факултет Ниш

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.